

تاریخچه پیدایش بورس و سیر تکاملی آن در ایران

تاریخچه پیدایش بورس به قرن پانزدهم میلادی باز می‌گردد. در آن زمان، بازرگانان و کسبه بلژیکی در میدانی به نام «تیربورس» در مقابل خانه بزرگ‌زاده‌ای به نام «واندر بورس» جمع می‌شدند و به خرید و فروش می‌پرداختند. از آن تاریخ به بعد مکان‌هایی که مردم در آنجا خرید و فروش می‌کردند، به بورس معروف شدند.

در ابتدای پیدایش، این مکان‌ها از نظم و انضباط خاصی برخوردار نبودند و هر کس می‌توانست در آنجا به فعالیت بپردازد، اما به مرور زمان و رفته‌رفته، نظم و انضباط خاصی در این مکان‌ها حاکم شد؛ به نحوی که پس از مدتی، فقط بازرگانان، صرافان و دلان بودند که اجازه داشتند در این مکان‌ها خرید و فروش کنند. در گذر زمان، تالارهای مسقف بورس شکل گرفت و بازرگانان که تا پیش از آن، در هوای آزاد خرید و فروش می‌کردند، برای خرید و فروش به این تالارها می‌رفتند.

اولین بورس نظام یافته اوراق بهادار جهان در اوایل قرن هفدهم میلادی در شهر «آمستردام» هلند تشکیل شد و کمپانی هند شرقی، اولین شرکتی بود که سهام خود را در آن عرضه کرد. پس از آن فعالیت‌های مرتبط با بورس در شهر لندن از اوایل قرن هجدهم میلادی و در قهوه‌خانه‌ها شروع شد. این فعالیت‌ها در سال ۱۷۷۳ میلادی با خرید ساختمان مستقل توسط معامله‌گران وارد فصل جدیدی شد. بورس نیویورک به عنوان سومین بورس بزرگ در گستره تاریخ، فعالیت خود را در سال ۱۷۹۲، با ۲۴ کارگزار بازار سهام در خیابان وال استریت نیویورک و زیر درخت چناری با امضای توافق‌نامه‌ای معروف به توافقنامه «درخت چنار» آغاز نمود.

مطالعات اولیه درباره تأسیس بورس در ایران، به سال ۱۳۱۵ هجری شمسی بر می‌گردد. در این سال، فردی بلژیکی به نام «ران لوترفلد» پس از انجام مطالعات گسترده درباره تأسیس بورس در ایران، اساسنامه داخلی بورس را تهیه کرد، اما با توجه به شرایط آن زمان و وقوع جنگ جهانی دوم، عملاً موضوع بررسی و تأسیس بورس در ایران بیش از ۳۰ سال به تأخیر افتاد.

در اواخر سال ۴۵، قانون تشکیل بورس اوراق بهادار در مجلس تصویب و در بهمن ماه سال ۱۳۴۶، بورس اوراق بهادار تهران با انجام چند معادله بر روی سهام بانک توسعه صنعتی و معدنی به طور رسمی فعالیت خود را آغاز کرد.

از مهم‌ترین تحولات تاریخ بورس ایران، تأسیس قانون جدیدی تحت عنوان قانون بازار اوراق بهادار در اول آذر سال ۱۳۸۴ بوده است که ضمن رفع برخی نارسایی‌ها و نواقص موجود در قانون اولیه، زمینه توسعه گسترده بورس در ایران را فراهم کرد.

بورس‌ها به لحاظ ابزارهایی که در آنها معامله می‌شود، دارای انواع مختلفی هستند. در حال حاضر، چهار بورس بزرگ در ایران تحت نظارت سازمان بورس و اوراق بهادار فعالیت می‌کنند که عبارتند از:

۱) بورس اوراق بهادار تهران که در آن، سهام شرکت‌ها و سایر اوراق بهادار مانند اوراق مشارکت خرید و فروش می‌شود.

۲) فرابورس ایران که در آنجا سهام شرکت‌هایی که بنا به دلایلی موفق به پذیرش در بورس اوراق بهادار تهران نمی‌شوند، مورد داد و ستد قرار می‌گیرد.

۳) بورس کالای ایران که در آن، انواع کالاها مانند محصولات پتروشیمی، فلزات، محصولات کشاورزی و ... خرید و فروش می‌شود.

۴) بورس انرژی که به تازگی تأسیس شده و قرار است در آن، حامل‌های انرژی با محوریت برق، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین حامل‌های انرژی، خرید و فروش شود.

مزیت‌های ورود به بورس برای شرکت‌ها

در شماره پیشین به معرفی بازار سرمایه کشور پرداخته و بازارهای بورس، فرابورس، کالا و انرژی معرفی گردید. حال مساله اصلی آشنائی با این موضوع است که ورود به این بازارها چه مزایای را برای شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران در پی خواهد داشت. در این شماره به بیان مزایای ورود شرکت‌ها به بازار بورس می‌پردازیم. اینکه چرا شرکت‌ها راغب به عرضه سهام خود در بورس هستند و این عمل چه منافی برای آنها به همراه دارد.

مزایائی که ورود به بورس برای شرکت‌ها ایجاد می‌کند عبارتند از:

۱. کسب اعتماد و شهرت عمومی و در نتیجه افزایش سهم بازار

به هر شرکتی اجازه عرضه سهام در بورس داده نمی‌شود و شرکت‌ها باید دارای شرایط خاصی باشند، برای مثال، شرکت باید سهامی عام باشد، سودآور بوده و امید به سودآوری آن در آینده هم برای آن شرکت وجود داشته باشد، مدت مشخصی از زمان فعالیتش گذشته و عملکرد قابل قبولی داشته باشد، حداقل سرمایه مشخصی داشته باشند و... . چنین شرایطی باعث می‌شود تا مردم به شرکت‌های فعال در بورس شناخت پیدا کرده و به آن اعتماد کنند. نتیجه این شناخت کسب سهم بازاری بیشتر نسبت به رقبا و افزایش توان سودآوری شرکت است.

همچنین بدلیل اینکه شرکت‌های بورسی در مقایسه با سایر شرکت‌ها، از شفافیت و عملکرد بهتری برخوردار هستند، نهادهای وام‌دهنده مانند بانک‌ها نیز این شرکت‌ها را در اولویت اعطای تسهیلات قرار می‌دهند.

۲. امکان تأمین آسان منابع مالی

شرکت‌ها معمولاً برای گسترش فعالیت خود به منابع مالی جدید نیاز دارند. این منابع مالی معمولاً یا از طریق استقراض از بانک و یا از طریق عرضه سهام تأمین می‌شود. تأمین مالی از طریق استقراض بانکی مدل سنتی تأمین

مالی است که تا کنون اکثر شرکت‌ها از آن برای تامین وجوه خود استفاده می‌نمودند. این روش تامین مالی مشکلاتی نظیر ضمانت، پرداخت منظم بهره و بالا بودن هزینه تامین مالی را به همراه داشت.

اما روش دیگر تامین مالی که نسبت به استقراض بانکی توجیه‌پذیری بیشتری دارد، عرضه سهام شرکت در بورس است. در این روش کافی است شرکت در بورس پذیرفته شده و از دید سرمایه‌گذاران، عملکرد و آینده قابل قبولی داشته باشد. در این صورت با عرضه سهام جدید شرکت در بورس، این سهام به سرعت به فروش می‌رسد و شرکت می‌تواند به راحتی و به سرعت، منابع مالی مورد نیاز خود را تامین کند. به این ترتیب، شرکت نه تنها اقساطی را پرداخت نمی‌کند، بلکه شرکایی به نام سهامداران دارد که در سود و زیان، با شرکت سهیم خواهند بود. همچنین پرداخت منظم بهره در روش استقراض بانکی که شرکت را با ریسک ورشکستگی مواجه می‌ساخت، در این روش وجود ندارد.

۳. دریافت معافیت مالیاتی

براساس قانون، همه شرکت‌هایی که در کشور فعالیت می‌کنند، بخشی از درآمد خود را در قالب مالیات به دولت می‌پردازند. به سبب نقش بورس در رشد و رونق اقتصادی، قوانین و مقررات متعددی برای تقویت بورس در نظر گرفته شده است. یکی از این قوانین، معافیت مالیاتی برای شرکت‌های بورسی است، به این معنا که شرکت‌هایی که سهام آنها در بورس خرید و فروش می‌شود مطابق قانون کمتر از سایر شرکت‌ها مالیات می‌پردازند (۱۰ درصد معافیت مالیاتی دارند) و بنابراین، هزینه‌های آنها کاهش و در نتیجه سود آنها افزایش خواهد یافت. این مزیت، باعث می‌شود تا شرکت‌ها تلاش کنند شرایط لازم را برای ورود به بورس بدست آورده و سهام خود را در این بازار، عرضه کنند.

علاوه بر مزایای فوق، پذیرش شرکت‌ها در بورس مزایای دیگر از جمله تعیین ارزش شرکت، سهولت نقل و انتقال و ... نیز به همراه دارد.

در این شماره مزایای بورس برای شرکت‌ها عنوان گردید. در شماره بعدی مزایای بورس برای سرمایه‌گذاران بیان خواهند شد.

فرصت‌های کسب بازدهی و مزایای بورس برای سرمایه‌گذاران

در شماره قبل به بیان چرایی ورود شرکت‌ها به بازار سرمایه و مزایای این کار برای آنها پرداختیم. اما بازار سرمایه، بازاری دو طرفه است. در یک سو، شرکت‌هایی قرار دارند که سهم‌شان را در بورس عرضه می‌کنند و در سوی دیگر سرمایه‌گذارانی که اقدام به خرید سهم این شرکت‌ها می‌کنند. در این شماره سعی خواهیم کرد به مزایایی که بازار بورس نسبت به سایر بازارها از جمله بازار مسکن، بازار سکه و طلا، بازار ارز و شبکه بانکی برای سرمایه‌گذاران ایجاد می‌کند، بپردازیم. مزایایی که بازار بورس برای سرمایه‌گذاران دارد عبارتند از:

۱. کسب درآمد و سود بیشتر

یکی از اهداف اصلی هر فرد در سرمایه‌گذاری کسب سود و درآمد است. سرمایه‌گذاری در بورس اگر به صورت صحیح و آگاهانه باشد، به دو طریق این هدف را تأمین می‌کند: یکی دریافت سود نقدی و دیگری افزایش قیمت سهام.

شرکتی که شما سهام آن را خریداری می‌کنید، در صورتی که عملکرد موفق و سودآوری داشته باشد، سالانه مقدار قابل توجهی سود به دست می‌آورد. براساس قانون، سود شرکت متعلق به سهامداران آن است، بنابراین افرادی که سهام یک شرکت را در اختیار دارند، به میزان سهم خود، در سود شرکت نیز سهیم هستند. البته شرکت‌ها لزوماً همه سود سالانه خود را بین سهامداران‌شان تقسیم نمی‌کنند، چون ممکن است برای توسعه فعالیت‌هایشان نیاز به پول داشته باشند. بنابراین ترجیح می‌دهند بخشی از سود سالانه را بین سهامداران توزیع کنند و بخش دیگری از سود را در فعالیت‌های توسعه‌ای شرکت صرف کنند. به سودی که سالانه، بین سهامداران توزیع می‌شود، سود نقدی یا اصطلاحاً DPS گفته می‌شود. دریافت سود نقدی، اولین روش کسب درآمد توسط سهامداران است.

اما درآمد سهامداران فقط به سود نقدی محدود نمی‌شود. وقتی یک شرکت عملکرد خوب و موفقیت‌آمیزی داشته باشد، تمایل سرمایه‌گذاران برای خرید سهام آن شرکت در بورس افزایش می‌یابد، بنابراین سرمایه‌گذاران حاضر

خواهند بود تا مبلغ بیشتری را برای خرید سهام آن شرکت بپردازند، در نتیجه قیمت سهام شرکت در بورس افزایش می‌یابد. افزایش قیمت سهام شرکت در بورس نیز باعث افزایش درآمد و دارایی سرمایه‌گذاران می‌شود.

۲. حفظ سرمایه در مقابل تورم

به‌طور معمول، ارزش پول در طول زمان به دلیل وجود تورم کاهش می‌یابد، در صورتی که افراد پس‌اندازهای خود را در جای مناسبی سرمایه‌گذاری نکنند، ارزش سرمایه آنها کاسته خواهد شد. برای حفظ ارزش پول در طول زمان، مناسب‌ترین راه حل، سرمایه‌گذاری است؛ البته سرمایه‌گذاری در فعالیتهایی که بتواند بازدهی بیشتر از کاهش ارزش پول ناشی از تورم داشته باشد. در همین راستا، بازار سرمایه ایران یکی از پر سودترین محل‌های سرمایه‌گذاری در سال‌های گذشته بوده است که ضمن حفظ قدرت خرید، سود خوبی عاید سرمایه‌گذاران کرده است.

۳. قابلیت نقدشوندگی بالا

یکی از ویژگی‌های دارایی خوب، قابلیت نقدشوندگی بالایی آن است؛ یعنی اینکه بتوان آن را سریع و با کمترین هزینه به پول نقد تبدیل کرد. برای هر کسی، در طول زندگی ممکن است شرایطی پیش آید که نیاز به نقد کردن دارایی‌های خود پیدا کند. نقد کردن دارایی‌ها علاوه بر این که مشکلات خاص خود را دارد، نیازمند زمان است. اما افرادی که با خرید سهام و یا سایر انواع اوراق بهادار در بورس سرمایه‌گذاری می‌کنند، به محض تصمیم به فروش کافی است به یکی از کارگزاران بورس در سراسر کشور مراجعه نمایند و تقاضای فروش خود را ثبت کنند. حتی در شرایط بحرانی نیز در صورتی که شما سهام خود را به قیمت اندکی کمتر از قیمت روز بازار برای فروش عرضه کنید، در کوتاه‌ترین زمان ممکن به پول نقد تبدیل خواهد شد. این شرایط سبب شده است تا درجه نقدشوندگی اوراق بهادار نسبت به سایر سرمایه‌گذاری‌ها بالاتر باشد.

موارد عنوان شده در بالا، تنها قسمتی از مزایای بازار سرمایه است. علاوه بر این نیز، سرمایه‌گذاری در بورس مزایای دیگری از جمله امنیت و شفافیت در سرمایه‌گذاری، مشارکت در تصمیم‌گیری برای اداره شرکت‌ها و را نیز برای سرمایه‌گذاران ایجاد می‌کند. در شماره بعدی به بیان اصلاحات رایجی که در بورس وجود دارد خواهیم پرداخت.

اصطلاحات رایج در بازار سرمایه

در مطالب قبلی با مفهوم بازار سرمایه، سهام و مزایای بازار سرمایه برای شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران آشنا شدیم. در این قسمت قصد داریم برخی از اصطلاحات متداول در بازار سهام را که تاکنون شنیده‌اید یا در آینده به گوشتان خواهد خورد را تعریف نمائیم.

۱. نماد

نماد، در واقع نام اختصاری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس است. برای مثال، نماد شرکت پتروشیمی خارک در بورس، شخارک است. حرف اول نماد، برگرفته از صنعتی است که شرکت در آن قرار دارد و بخش دوم نماد، در واقع خلاصه نام شرکت است. مثلاً در نماد شخارک، حرف ش بیانگر صنعت شیمیایی و کلمه خارک، مخفف عبارت پتروشیمی خارک است.

۲. دامنه نوسان

منظور از دامنه نوسان، حداکثر افزایش یا کاهش است که قیمت سهام شرکت، در یک روز می‌تواند داشته باشد. در حال حاضر، دامنه نوسان قیمت سهام در بورس تهران، ۴ درصد و دامنه نوسان قیمت سهام در فرابورس، ۵ درصد است. به این معنا که مثلاً اگر قیمت سهم الف در بورس تهران، در ابتدای روز ۲۰۰ تومان باشد، قیمت این سهم در پایان ساعت معاملات حداکثر می‌تواند ۸ تومان افزایش و یا ۸ تومان کاهش داشته باشد.

۳. سود هر سهم (EPS)

اگر کل سودی را که شرکت در پایان سال مالی خود بدست می‌آورد، بر تعداد سهام منتشر شده توسط شرکت تقسیم کنیم، عدد حاصل بیانگر سود هر سهم است. برای مثال، اگر براساس اطلاعات مندرج در صورت سود و زیان، کل سود خالص شرکت در پایان سال مالی ۵۰۰ میلیون تومان و تعداد سهام شرکت هم یک میلیون سهم باشد، سود هر سهم ۵۰۰ تومان خواهد بود.

۴. سود تقسیمی هر سهم (DPS)

اگر به خاطر داشته باشید، گفتیم که شرکت‌ها، لزوماً همه سودی را که در پایان سال مالی بدست می‌آورند، بین سهامداران توزیع نمی‌کنند و بخشی از آن را برای اجرای برنامه‌های توسعه‌ای شرکت نگه می‌دارند. میزان سودی که به ازای هر سهم، بین سهامداران توزیع می‌شود، سود تقسیمی هر سهم یا اصطلاحاً DPS می‌گویند.

۵. حجم مینا

حجم مینا، حداقل تعداد سهام یک شرکت است که باید در طول روز، معامله شود تا قیمت آن سهم بتواند براساس سقف دامنه نوسان، افزایش یا کاهش یابد. بنابراین، در صورتی که تعداد سهام معامله شده یک شرکت در طول روز، کمتر از حجم مینا باشد، به همان نسبت درصد نوسان قیمت آن سهم نیز کاهش خواهد یافت.

۶. صف خرید و صف فروش

وقتی حجم تقاضا برای یک سهم در بورس، از حجم عرضه آن سهم بیشتر باشد، برای آن سهم صف خرید تشکیل می‌شود. تشکیل صف خرید برای یک سهم نشان دهنده اقبال سرمایه‌گذاران به آن سهم است.

در نقطه مقابل، وقتی حجم عرضه یک سهم در بورس، بیشتر از حجم تقاضا برای آن سهم باشد، برای سهم مذکور صف فروش شکل می‌گیرد. تشکیل صف فروش برای یک سهم، می‌تواند حاکی از بی‌ رغبتی سرمایه‌گذاران به آن سهم است.

۷. مجمع

به گردهمایی سهامداران و مدیران شرکت که به منظور تصمیم‌گیری درخصوص مسائل مهم شرکت برگزار می‌شود، مجمع گفته می‌شود. سهامداران شرکت، متناسب با میزان سهم خود، در مجمع حق رأی دارند. هیئت مدیره شرکت موظف است حداقل ۱۰ روز قبل از برگزاری مجمع، آگهی برگزاری مجمع را در روزنامه کثیرالانتشاری که به عنوان روزنامه رسمی شرکت انتخاب شده است، منتشر کند تا سهامداران از این موضوع مطلع شوند. مجمع شرکت‌ها به دو دسته تقسیم می‌شوند: (۱) مجمع عادی سالیانه (۲) مجمع فوق العاده

شرکت مشاور سرمایه‌گذاری آرمان آتی

نهاد مالی دارای مجوز از سازمان بورس و اوراق بهادار

اصطلاحاتی که در بالا ذکر آن شد، از جمله معروف‌ترین اصطلاحاتی است که بر زبان اهالی بازار سرمایه جاری است. البته مفاهیم تخصصی‌تری نیز در بازار بسیار وجود دارد که در لابه‌لای مباحث آتی به آن پرداخته خواهد شد.

فرصت‌های کسب بازدهی و مزایای بورس برای سرمایه‌گذاران

در شماره قبل به بیان چرایی ورود شرکت‌ها به بازار سرمایه و مزایای این کار برای آنها پرداختیم. اما بازار سرمایه، بازاری دو طرفه است. در یک سو، شرکت‌هایی قرار دارند که سهم‌شان را در بورس عرضه می‌کنند و در سوی دیگر سرمایه‌گذارانی که اقدام به خرید سهم این شرکت‌ها می‌کنند. در این شماره سعی خواهیم کرد به مزایایی که بازار بورس نسبت به سایر بازارها از جمله بازار مسکن، بازار سکه و طلا، بازار ارز و شبکه بانکی برای سرمایه‌گذاران ایجاد می‌کند، بپردازیم. مزایایی که بازار بورس برای سرمایه‌گذاران دارد عبارتند از:

۴. کسب درآمد و سود بیشتر

یکی از اهداف اصلی هر فرد در سرمایه‌گذاری کسب سود و درآمد است. سرمایه‌گذاری در بورس اگر به صورت صحیح و آگاهانه باشد، به دو طریق این هدف را تأمین می‌کند: یکی دریافت سود نقدی و دیگری افزایش قیمت سهام.

شرکتی که شما سهام آن را خریداری می‌کنید، در صورتی که عملکرد موفق و سودآوری داشته باشد، سالانه مقدار قابل توجهی سود به دست می‌آورد. براساس قانون، سود شرکت متعلق به سهامداران آن است، بنابراین افرادی که سهام یک شرکت را در اختیار دارند، به میزان سهم خود، در سود شرکت نیز سهیم هستند. البته شرکت‌ها لزوماً همه سود سالانه خود را بین سهامداران‌شان تقسیم نمی‌کنند، چون ممکن است برای توسعه فعالیت‌هایشان نیاز به پول داشته باشند. بنابراین ترجیح می‌دهند بخشی از سود سالانه را بین سهامداران توزیع کنند و بخش دیگری از سود را در فعالیت‌های توسعه‌ای شرکت صرف کنند. به سودی که سالانه، بین سهامداران توزیع می‌شود، سود نقدی یا اصطلاحاً DPS گفته می‌شود. دریافت سود نقدی، اولین روش کسب درآمد توسط سهامداران است.

اما درآمد سهامداران فقط به سود نقدی محدود نمی‌شود. وقتی یک شرکت عملکرد خوب و موفقیت‌آمیزی داشته باشد، تمایل سرمایه‌گذاران برای خرید سهام آن شرکت در بورس افزایش می‌یابد، بنابراین سرمایه‌گذاران حاضر خواهند بود تا مبلغ بیشتری را برای خرید سهام آن شرکت بپردازند، در نتیجه قیمت سهام شرکت در بورس افزایش می‌یابد. افزایش قیمت سهام شرکت در بورس نیز باعث افزایش درآمد و دارایی سرمایه‌گذاران می‌شود.

۵. حفظ سرمایه در مقابل تورم

به‌طور معمول، ارزش پول در طول زمان به دلیل وجود تورم کاهش می‌یابد، در صورتی که افراد پس‌اندازهای خود را در جای مناسبی سرمایه‌گذاری نکنند، ارزش سرمایه آنها کاسته خواهد شد. برای حفظ ارزش پول در طول زمان، مناسب‌ترین راه حل، سرمایه‌گذاری است؛ البته سرمایه‌گذاری در فعالیتهایی که بتواند بازدهی بیشتری از کاهش ارزش پول ناشی از تورم داشته باشد. در همین راستا، بازار سرمایه ایران یکی از پر سودترین محل‌های سرمایه‌گذاری در سال‌های گذشته بوده است که ضمن حفظ قدرت خرید، سود خوبی عاید سرمایه‌گذاران کرده است.

۶. قابلیت نقدشوندگی بالا

یکی از ویژگی‌های دارایی خوب، قابلیت نقدشوندگی بالایی آن است؛ یعنی اینکه بتوان آن را سریع و با کمترین هزینه به پول نقد تبدیل کرد. برای هر کسی، در طول زندگی ممکن است شرایطی پیش آید که نیاز به نقد کردن دارایی‌های خود پیدا کند. نقد کردن دارایی‌ها علاوه بر این که مشکلات خاص خود را دارد، نیازمند زمان است. اما افرادی که با خرید سهام و یا سایر انواع اوراق بهادار در بورس سرمایه‌گذاری می‌کنند، به محض تصمیم به فروش کافی است به یکی از کارگزاران بورس در سراسر کشور مراجعه نمایند و تقاضای فروش خود را ثبت کنند. حتی در شرایط بحرانی نیز در صورتی که شما سهام خود را به قیمت اندکی کمتر از قیمت روز بازار برای فروش عرضه کنید، در کوتاه‌ترین زمان ممکن به پول نقد تبدیل خواهد شد. این شرایط سبب شده است تا درجه نقدشوندگی اوراق بهادار نسبت به سایر سرمایه‌گذاری‌ها بالاتر باشد.

موارد عنوان شده در بالا، تنها قسمتی از مزایای بازار سرمایه است. علاوه بر این نیز، سرمایه‌گذاری در بورس مزایای دیگری از جمله امنیت و شفافیت در سرمایه‌گذاری، مشارکت در تصمیم‌گیری برای اداره شرکت‌ها و ... را نیز برای سرمایه‌گذاران ایجاد می‌کند. در شماره بعدی به بیان اصلاحات رایجی که در بورس وجود دارد خواهیم پرداخت.

مفهوم ریسک و بازده در سرمایه‌گذاری

در يك تعريف بسيار ساده، ريسك، احتمال محقق نشدن پيش‌بينی‌هاست. سرمايه‌گذارانی که با امید به کسب بازده بیشتر از شبکه بانکی وارد بازار سرمايه می‌شوند با عدم قطعیتی در تحقق سود منتظر انتظار خود می‌باشند که به اصلاح ريسک نامیده می‌شود. ريسک و بازده دو مفهوم جدا نشدنی در دنیای مالی و سرمايه‌گذاری هستند.

در تعريف ریاضی، ريسک يك دارائی نظیر اوراق بهادار را تغییر احتمالی بازده دارائی می‌داند. بنابراین با معیار انحراف معیار نرخ بازده، ريسکی که سرمايه‌گذاران با آن مواجه هستند قالبیت محاسبه خواهد بود.

کل ريسک بازار را می‌توان به دو دسته کلی ريسک سیستماتیک و ريسک غير سیستماتیک تقسیم نمود. ريسک غير سیستماتیک ريسکی است که ناشی از خصوصیات خاص شرکت از جمله نوع محصول، ساختار سرمايه، سهامداران عمده و غيره می‌باشد. ريسک سیستماتیک ناشی از تحولات کلی بازار و اقتصاد بوده و تنها مختص به شرکت خاصی نیست. ريسک سیستماتیک در اثر حرکتهای کلی بازار به وجود می‌آید. طبق نظریه‌های پرتفولیو با متنوع‌سازی سبد سهام می‌توان ريسک غير سیستماتیک را از میان برد، اما ريسک سیستماتیک همچنان باقی می‌ماند. شاخص بتا شاخصی برای اندازه‌گیری هم‌نوایی حرکت یک شرکت با حرکت کل بازار و یا شاخصی برای اندازه‌گیری ريسک سیستماتیک است. ريسک سیستماتیک عمدتاً منتج از شرایطی است که خارج از کنترل سرمايه‌گذاران و شرکت است، ريسک‌هایی همچون ريسک افزایش یا کاهش نرخ بهره، ريسک تورم، ريسک کشور و ... در زمره این نوع ريسک جای می‌گیرند.

در سمت دیگر ريسک، بازده درآمد حاصل از سرمايه‌گذاری است. بازده پاداش ريسکی است که سرمايه‌گذاران در مقابل پذیرش ريسک خود دریافت می‌کنند. بازده سرمايه‌گذاری از دو محل سود نقدی و سود سرمايه‌ای حاصل می‌شود. سود سرمايه‌ای، سود حاصل از تغییر در ارزش و قیمت سهام خریداری شده است و سود نقدی، سودی است که در نتیجه سرمايه‌گذاری و حضور در مجامع به سهامداران تعلق می‌گیرد.

در تعريف ریاضی، بازده به صورت حاصل جمع تغییرات قیمت سهام (قیمت انتهای دوره- قیمت ابتدای دوره) و سود تقسیمی تعلق گرفته تقسیم بر قیمت ابتدای دوره (یا به عبارتی قیمت خرید سهم) محاسبه می‌شود. البته در صورتی‌که سرمايه‌گذار سهام خود را قبل از مجمع به فروش برساند، برای محاسبه سود می‌بایست از صورت کسر سود تقسیمی را حذف نمود، زیرا عملاً سهام‌دار هیچ سودی دریافت نکرده است.

و اما ارتباط ریسک و بازده به چه صورت است؟

به طور کلی ریسک و بازده مورد انتظار رابطه مستقیم با هم دارند. هر چه ریسک اوراق بهادار افزایش یابد، بازده مورد انتظار سرمایه‌گذار نیز افزایش خواهد یافت. اگر از سوئی دیگر نیز به این جمله بیندیشیم، این مفهوم کاملاً واضح است که سرمایه‌گذاران بدون تحمل ریسک بالا نباید انتظار دریافت بازده بالایی را داشته باشند و همواره دستیابی به بازده‌های بالاتر نیازمند ریسک بالاتری است.